

УНИВЕРЗИТЕТ У ПРИШТИНИ СА ПРИВРЕМЕНИМ СЕДИШТЕМ У КОСОВСКОЈ МИТРОВИЦИ
ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ

УПУТСТВО ЗА ПИСАЊЕ ИЗВЕШТАЈА О ОЦЕНИ ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ

I. ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

1. Датум и орган који је именовao комисију
Дана 6.9.2022. Наставно-научно веће Филозофског факултета Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици
2. Састав комисије, име и презиме сваког члана, звање, ужа научна област, назив факултета (установе) у којој је члан комисије запослен:
 1. Проф. др Голуб Јашовић, редовни професор Филозофског факултета Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, научна област Филолошке науке, ужа научна област Савремени српски језик (ментор);
 2. Проф. др Дијана Црњак, редовни професор Филолошког факултета у Бањој Луци, научна област Филолошке науке, ужа научна област Специфични језици – српски језик (председник);
 3. Проф. др Станислав Станковић, ванредни професор Филозофског факултета Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, научна област Филолошке науке, ужа научна област Савремени српски језик (члан).

II. ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

1. Име, име једног родитеља, презиме:
Емилија, Драган, Реџић
2. Датум рођења, општина, република:
9. 3. 1992. Приштина, Република Србија
3. Датум одбране, место и назив магистарске тезе:
Магистар студије – 5. 10. 2016. године, Филозофски факултет Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, *Лексички слојеви у делу „Мале метохијске приче“ Драгутина Мићовића*
4. Научна област из које је стечено академско звање магистра наука:
Филолошке науке

III. НАСЛОВ ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ:

ТЕРМИНОЛОГИЈА КУЋЕ И ПОКУЋСТВА У ГОВОРИМА ПРИЗРЕНСКО-ЈУЖНОМОРАВСКОГ ДИЈАЛЕКТА НА ПРОСТОРУ КОСОВА И МЕТОХИЈЕ

IV. ПРЕГЛЕД ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Навести кратак садржај са знаком броја страна поглавља, слика, шема, графикона и сл.

Докторска дисертација Емилије Д. Реџић под називом *Терминологија куће и покућства у говорима призренско-јужноморавског дијалекта на простору Косова и Метохије* садржи 347 страница. Поред резимеа на српском, енглеском и руском језику, пописа коришћене литературе (317–329), прилога у виду дијалекатских текстова (330–336) и фотографија (337–341), као и биографских података, изјаве о ауторству, изјаве о истоветности штампане и електронске верзије рада и изјаве о коришћењу, које су дате на крају рада, докторска дисертација садржи седам поглавља:

- Прво поглавље *Увод* (1–36) односи се на дефинисање предмета, задатака и циљева истраживања, на образлагање методологије научног приступа теми, као и на представљање концепта истраживања, уз опис поглавља у оквиру дисертације;

- Друго поглавље *Лексичко-семантичка анализа* (36–149) подразумева лексичко-семантичку обраду прикупљене грађе, која је класификована на 38 семантичких поља;
- Треће поглавље *Творбена анализа* (149–167) садржи анализу забележених лексичких јединица са творбеног аспекта;
- Четврто поглавље *Закључак* (167–184) доноси резултате истраживања и указује на могућности потенцијалних даљих истраживања из ове области;
- Пето поглавље *Речник* (184–289) садржи око 1.200 лексичких јединица, узбучених и лексикографски обрађених;
- Шесто поглавље *Списак пунктова и информатора* (289–295) доноси називе пунктова у којима је спроведено истраживање, као и имена и основне личне податке информатора;
- Седмо поглавље *Лингвистичке карте са коментарима* (295–317) садржи 16 лингвистичких карата, уз коментаре о ареалном распореду забележених лексичких јединица.

V. ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Докторска дисертација *Терминологија куће и покућства у говорима призренско-јужноморавског дијалекта на простору Косова и Метохије* кандидата Емилије Д. Реџић прва је монографска студија која систематично обрађује неки тип лексике призренско-јужноморавских говора на Косову и Метохији.

Уводно поглавље (*1. Увод*) разврстано је на пет потцелина. У првом делу (*1. Опште напомене*) истиче се значај бележења дијалекатске лексике услед наглог научно-технолошког развоја човечанства, те промене начина живота. У другом делу (*2. Предмет, задаци и циљеви истраживања*) представљен је концепт дисертације, уз јасно истицање мотива за спровођење овог истраживања, као и задатака ове студије. Спроведено истраживање има велики значај за српску дијалекатску лексикографију, услед неистражености лексике призренско-јужноморавских говора на Косову и Метохији, као и тренутне друштвено-политичке ситуације на тим просторима, која подразумева нагло смањење броја говорника српског језика – у градским срединама готово да и нема Срба, а тенденција напуштања сеоских домаћинстава, како кандидаткиња истиче, неоспорна је. Стога је и основни циљ овог истраживања, који подразумева, како је истакнуто, инвентарисање лексике којој прети изумирање, остварен. Трећи део (*3. Кратак преглед развоја српске дијалекатске лексикографије*) у основним цртама приказује развој српске дијалекатске лексикографије. На основу библиографије радова из дијалекатске лексикографије штокавског наречја, како је наглашено, стиче се јасан увид у истраженост лексичких система српског језичког простора. У четвртој делу (*4. Терминологија куће и покућства као предмет лингвистичких истраживања*) представљена су досадашња проучавања лексике куће и покућства у различитим крајевима српског језичког простора, уз таксативно навођење библиографских података објављених монографских и краћих термилошких студија. Пети део (*5. Територијалне и социодемографске карактеристике испитиваног ареала*), који се односи на представљање географског положаја и социодемографских карактеристика испитиване територије, подељен је пет потцелина. Прва целина (*5.1. Становништво*) пружа увид у структуру становништва од раносредњовековне прошлости до тренутног стања, са закључком да данас на овим просторима Срби чине мањинско становништво. Друга целина (*5.2. Привредни живот*) посвећена је опису привредног живота. У трећој целини (*5.3. Црквено устројство и српске светиње*) представљени су црквено устројство и српске светиње на простору Косова и Метохије, које су имале важну улогу у очувању српског етничког идентитета кроз векове. У четвртој целини (*5.4. Народна архитектура*) говори се о народној архитектури и даје се опис стамбених објеката, са истицањем специфичности градње на косовско-мстохијским просторима. Пета целина (*5.5. Покућство*) пружа опис и визуелни приказ (фотографије) покућства, које је подразумевало, како кандидаткиња образлаже, само неопходне елементе, једноставне израде. Шести део (*6. Основне дијалекатске црте говора испитиваног простора*) посвећен је прегледу научних истраживања призренско-јужноморавских говора на Косову и Метохији; поред навођења библиографских података радова из дијалектологије, у овом делу рада наведене су основне дијалекатске особине ових говора. У седмом делу уводног поглавља (*7. Статус и положај српског језика на Косову и Метохији*) ауторка представља специфичан статус и положај српског језика на Косову и Метохији данас, истичући императивност теренских истраживања у овој области. У последњем делу овог поглавља (*8. Методологија научног истраживања*) представљен је детаљан ток истраживања. Јасно су описани начин прикупљања грађе и обрада прикупљеног материјала (*8.1. Сакупљање грађе*), од сачињавања упитника, одабира пунктова и информатора, до коначног лексикографског уобличавања. Мрежа пунктова је веома добро сачињена, будући да су истраживањем обухваћене све области у којима је српски језик још увек у живој употреби међу српским становништвом, са приближно једнаким бројем пунктова, а приликом одабира информатора водило се рачуна о свим карактеристикама које су релевантне за овај тип истраживања. Детаљно су представљени начин лексичко-семантичке обраде грађе и структура семантичких поља (*8.2. О лексичко-семантичкој анализи*), као и критеријуми за творбену анализу грађе (*8.3. О творбеној анализи*); прецизно је описана организација речника (*8.4. Израда речника*) и објашњен ареални

приступ грађи (8.5. *Ареална анализа*).

У другом поглављу (*II. Лексичко-семантичка анализа*), на 112 страница, веома успешно је представљена лексичко-семантичка анализа грађе. При томе је грађа разврстана на следећих 38 семантичких поља: 1. Кућа и њени делови, 2. Отвори за светлост и њихови делови, 3. Улази и њихови делови, 4. Материјал, справе и радње у вези са градњом и уређењем куће, 5. Просторије у кући, 6. Собни намештај, 7. Кухињски намештај, 8. Пећи и њихови делови, 9. Справе које се употребљавају око пећи и називи радњи, 10. Направе за кување и њихови делови, 11. Судови за кување, 12. Судови за печење, 13. Судови за обедовање и сервирање, 14. Посуде и справе за мешање хлеба и других врста теста, 15. Посуде за млеко и млечне производе, 16. Посуде за воду и њихови делови, 17. Судови за алкохолна пића, 18. Посуде за намирнице, 19. Посуде и прибор за личну хигијену, 20. Посуде и справе за прање и пеглање и називи радњи, 21. Посуде и справе за прање посуђа, 22. Предмети за чишћење просторија и дворишта, 23. Постељина, 24. Прекривачи, простирке и платнене кесе, 25. Предмети за ношење намирница, кукуруза, сламе и њихови делови, 26. Разне справе за домаћинство, 27. Светиљке и њихови делови, 28. Посуде и справе за прераду воћа, 29. Справе за кружење и млевење кукуруза, 30. Окуница и њени делови, 31. Ограде и њихови делови, 32. Оставе, спремишта, 33. Смештајни објекти за стоку, 34. Смештајни објекти за живину и голубове, 35. Бунар и његови делови, 36. Остале зграде на окућници, 37. Пољопривредне алатке и 38. Објекти ван села. Класификација грађе у оквиру семантичких поља урађена је врло педантно и прецизно. Приликом организације семантичких поља кандидаткиња је, како и сама истиче, ослонац налазила у монографијама Г. Вуковић и Д. Црњак, које обрађују исти терминолошки систем других крајева српског језичког простора, али је, с обзиром на другачији тип културе, структура појединих семантичких поља ове докторске дисертације знатно другачија од поменутих узора. У напоменама по семантичким пољима кандидаткиња је настојала да истакне сличности и разлике са грађом из Војводине и Лијевча поља и Жупе, као и са грађом из северне Метохије, када је то било могуће, у чему се огледа посебна вредност овог централног и најинформативнијег поглавља. Успешним сматрамо и поступак представљања свих забележених лексичких јединица, које су веома педантно лексички и семантички обрађене. Приликом анализе кандидаткиња је указивала на семантичку мотивацију и порекло забележених лексичких јединица.

Треће поглавље (*III. Творбена анализа*) посвећено је творбеној анализи, која је обухватила именице, придеве и глаголе, као и вишечлане лексичке јединице. Анализа је вршена на префиксалном, суфиксалном и префиксално-суфиксалном плану. Обрађене су и сложенице, а уочен је и поступак конверзије. Код вишечланих лексема посматрала се њихова структура, тј. врсте речи које улазе у њихов састав. Уз успешно и детаљно спроведену творбену анализу, услед доброг сагледавања релевантне литературе, кандидаткиња се упуштала у дубока проматрања над отвореним проблемима, посвећујући пажњу сваком издвојеном суфиксу. При томе је, у напоменама, јасно указивала на специфичности творбених процеса истраживаних говора и истакла разлике у односу на стандардни српски језик, у чему видимо посебан значај овог поглавља.

У четвртном поглављу (*IV. Закључак*), на 17 страница текста, кандидаткиња је врло успешно применила поступак резимирања резултата, и у овом делу рада указујући на правце будућих истраживања из ове области. На основу увида у различите типове семантичке мотивације забележених назива, закључено је да су називи најчешће мотивисани према радњи и према намени, а велика је и skupина лексема која као мотивациону базу има анатомску лексику. Анализа заступљености домаће и стране лексике спроведена је најпре сепаративно, по семантичким пољима, што је омогућило сагледавање односа домаће и стране лексике у различитим сегментима терминолошког система куће и покућства. На основу извршене анализе закључено је да је страна лексика веома заступљена, као и да је удео турцизама међу туђицама у сваком семантичком пољу највећи. Такође, кандидаткиња је правилно уочила да су домаће лексеме везане за најстарији слој материјалне културе. Запажено је да су неки турцизми у лексички фонд испитиваних говора ушли посредством савременог српског језика, што доказује да су поједине сфере материјалне културе биле веома затворене за стране утицаје. Поређењем овог сегмента рада са терминолошким системима куће и покућства других крајева српског језичког простора закључено је да се ради о истим језицима даваоцима, али је различита заступљеност туђица из конкретних језика. У овом делу рада кандидаткиња издваја лексеме које нису регистроване у консултованој релевантној литератури, као и називе који се јављају са новим, до сада незабележеним значењима, што је вредан допринос дијалекатској лексикографији. Творбеном анализом установљено је да је суфиксација најчешћи тип творбеног процеса. Уз истицање најзаступљенијих суфикса, у домену суфиксације кандидаткиња је уочила и значајне разлике у односу на творбене процесе у стандардном српском језику, издвојивши одређен број суфикса који нису регистровани у релевантној литератури и указавши на велику заступљеност и специфичну семантичку вредност суфикса *-че/-иче*. Увидом у прикупљену грађу и транскрипте, кандидаткиња је уочила појаве које осликавају модификацију дијалекта и указала на поједине промене гласовног система ових говора које јасно показују приближавање стандарду. Сви наведени закључци произилазе из исцрпне анализе богате грађе, те су поуздани, детаљни и прецизни.

У петом поглављу (*V. Речник*) кандидаткиња врло темељно приступа лексикографској обради прикупљеног материјала. Речник садржи око 1.200 лексичких јединица, једночланих и вишечланих. Веома успешним сматрамо и поступак организације речника који је кандидаткиња применила: све одреднице су акцентоване и уз њих су наведене основне граматичке информације, систем дефиниција, број који указује на семантичко поље у ком се лексема налази, скраћенице пунктова у којима је лексема забележена, а одређеним графичким симболима означени су и синоними. Уз велики број одредница наведени су и примери употребе. У речнику је велики број лексема с полисемантичком структуром, као и велики број акценатских и фонетских варијаната лексема, што одговара реалном стању испитиваних говора, који показују висок степен диференцијације, а то доказује да је кандидаткиња врло обазриво и прецизно приступила попису и обради грађе.

Шесто поглавље (*VI. Списак пунктова и информатора*) садржи списак пунктова и скраћеница које су употребљаване у раду, као и личне податке информатора. Похвално је што је кандидаткиња пунктове представила по регионима, као и то што су сви региони заступљени са приближно једнаким бројем пунктова.

У седмом поглављу (*VII. Лингвистичке карте са коментарима*) примењен је лингвогеографски метод. Ово поглавље садржи 16 лингвистичких карата, уз које су дати коментари о ареалном простирању забележених лексичких јединица. Похвално је што је кандидаткиња водила рачуна о томе да истим геометријским обликом означи најфреквентнију лексему на картама, као и да једном фигуром означи једну лексичку базу, док су различитим затамњивањем фигуре представљене њене фонолошке или морфолошке варијанте, као и њени деривати. На лингвистичким картама јасно се види који су региони обухваћени овим истраживањем. Белине на картама последица су тренутне етничке структуре становништва на испитиваном простору.

Списак литературе (*VIII. Библиографија*) садржи 131 библиографску јединицу. Направљен је добар одабир библиографских јединица, а приложени списак одговара теми истраживања и обиму рада.

Ова докторска дисертација обогаћена је прилозима на крају рада. У *Прилогу 1* кандидаткиња даје транскрипте делова снимљеног материјала. Приложени су дијалекатски текстови из различитих области истраживаног простора, што представља скроман допринос дијалектологији. *Прилог 2* садржи 34 фотографије, које приказују различите сегменте традиционалне материјалне културе, од сачуваних старих објеката за боравак људи или стоке, појединих делова старих кућа, до покућства различитих намена (посуђе, светиљке, предмети за ношење). Распоред фотографија прати организацију семантичких поља и пружа увид у одређене сегменте живота људи једног раздобља.

VI. Списак научних и стручних радова који су објављени или прихваћени за објављивање у оквиру рада на докторској дисертацији

1. Реџић, Е. (2016). Фонетски дијалектизми у књизи кратке прозе *Мале метохијске приче* Драгутина Мићовића. *Српска академска мисао*, 1, стр. 149–158.
2. Јашовић, Г., Реџић, Е., Реџић, М. (2016). *Именослови српских писаца са Косова и Метохије*. Косовска Митровица: Филозофски факултет.
3. Реџић, Е. (2018). Попис шумарске и њој сродне лексике Сиринићке жупе. У: Г. Јашовић (ур.), *Милорад Ђорац, педагог и научни радник*, Косовска Митровица: Филозофски факултет, стр. 247–261.
4. Реџић, Е. (2018). Текстурална референција као кохезивни механизам у роману *Сеобе* Милоша Црњанског. У: М. Лончар Вујновић (ур.), *Наука без граница 1: Изван оквира*, Косовска Митровица: Филозофски факултет, стр. 177–192.
5. Реџић, Е. и Дејановић, М. (2018). Фразеологија у збирци *Мале метохијске приче* Драгутина Мићовића. У: И. Тодоровић и др. (ур.), *Тематски зборник Лухорски записи*, Својново: Удружење за културу и уметност Логос Својново – Крушевац: Историјски архив Крушевац, стр. 183–190.
6. Реџић, Е. (2019). Типови туђег говора у роману *Митрова Америка* Петра Сарића. *Зборник радова Филозофског факултета*, XLIX(1)/2019, стр. 125–140.
7. Реџић, Е. (2019). Обредна храна и пиће мештана Сиринићке жупе. У: Г. Јашовић (ур.), *Вуковим трагом на Косову и Метохији*, Косовска Митровица: Филозофски факултет; Градска библиотека *Вук Караџић* у Косовској Митровици, стр. 169–176.
8. Дејановић, М. и Реџић, Е. (2019). Неологизми у поезији Мирка Баћевића. У: П. Јашовић (ур.), *Живот и*

књижевно дело Мирка Бањевића, Парафин: Књижевни клуб Мирко Бањевић, стр. 119–129.

9. Рецић, Е. (2021). Лазарица у Сиринићкој жупи (реална и акциона компонента обреда). *Зборник радова Филозофског факултета*, LI(2)/2021, стр. 137–156.
10. Дејановић, М. и Рецић Мирковић, Е. (2021). Слојеви лексике материјалне културе у путописној прози *Чудесни кутови* Григорија Божовића. У: З. Арсић (ур.), *Етика и естетика Григорија Божовића*, Косовска Митровица: Филозофски факултет; Зубин Поток: Културни центар *Стари Колашин*, стр. 245–257.
11. Рецић Мирковић, Е. (2021). Називи судова за кување и печење у призренско-јужноморавским говорима на Косову и Метохији. У: Г. Јашовић (ур.), *Драган Лилић између лингвистике и стилистике*, Косовска Митровица: Филозофски факултет, стр. 245–257.
12. Рецић Мирковић, Е. (2021). Конгруентни атрибути у збирци песама *Велики ружан коњ Србољуба Митића*. У: Г. Јашовић и С. Јовановић (прир.), *Небески орач, Зборник радова о Србољубу Митићу*, Пожаревац – Мало Црниће: Друштво за српски језик и књижевност за Браничевски округ – Библиотека Србољуб Митић, стр. 259–268.
13. Дејановић, М. и Рецић, Е. (2021). Славски обредни хлебови у Сиринићкој жупи. У: З. Тополињска и С. Станковић (ур.), *Језик као запис културе у етнолошкој и лингвистичкој анализи на релацији Србија – Македонија*, Том 2, Београд – Скопље: САНУ, Одељење језика и књижевности – МАНУ, Истраживачки центар за ареална лингвистика „Бождар Видоески“ (у штампи).
14. Рецић, Е. (2022). Лексика свадбених обичаја у Сиринићкој жупи. *Српска Баштина*, VII/1, стр. 101–111.

VII. ЗАКЉУЧЦИ, ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Овом докторском дисертацијом успешно је презентован један до сада необрађени слој лексике у призренско-јужноморавским говорима Косова и Метохије, што је прво систематично проучавање неког термилошког система у овом ареалу. Искрпним теренским истраживањем прикупљен је богат тематски лексички корпус, који је педантно лексикографски уобличен и дат у форми речника, што представља изузетан допринос српској дијалекатској лексикографији, а темељна лексичко-семантичка и творбена анализа донела је значајне резултате у овој области.

VIII. ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

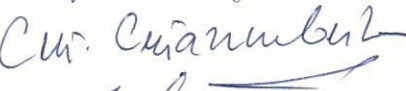
НАПОМЕНА: Навести позитивну или негативну оцену начина приказа и тумачења резултата истраживања.

Кандидаткиња је показала одлично познавање предмета истраживања те је адекватно применила одабрану методологију како би у потпуности одговорила на задатак постављен дисертацијом. Јасно и прегледно је приказала и протумачила резултате врло опсежног истраживања, заснованог на изворној, поузданој, добро систематизованој и примерно интерпретираној дијалекатској грађи. И селекција коришћене литературе сасвим је коректна: већим делом то су, што је сасвим оправдано, радови из дијалекатске лексикографије. Литература је детаљно сагледана и критички обрађена. Због свега наведеног ова докторска дисертација представља целовит, кохерентан и веома вредан научни допринос српској дијалекатској лексикографији.

X. ПРЕДЛОГ:

На основу укупне оцене докторске дисертације „Терминологија куће и покућства у говорима призренско-јужноморавског дијалекта на простору Косова и Метохије“, Комисија једногласно предлаже Наставно-научном већу Филозофског факултета Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици и Сенату Универзитета у Приштини да прихвате овај извештај и кандидаткињи мр Емилији Рецић одобре јавну одбрану докторске дисертације пред назначеном комисијом.

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

1.
2.
3.